

RANG VA RITMNING MAHOBATLI RANGTASVIRDAGI AHAMIYATI**Marimboyeva Kumushxon Murodbek qizi**

Toshkent shahar Kamoliddin Behzod nomidagi rassomchilik va dizayn instituti

Mahobatli rangtasvir yo'nalishi 1 - kurs magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18243596>

Annotatsiya. Mazkur maqolada mahobatli rangtasvir san'atida rang va ritmning tutgan o'rni hamda ularning badiiy ifoda vositasi sifatidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida rangning emotsional ta'siri, ritmning kompozitsion yaxlitlikni ta'minlashdagi roli va ularning o'zaro uyg'unligi orqali asarning mazmuniy chuqurligi ochib beriladi. Mahobatli rangtasvir misolida rang va ritm nafaqat bezak unsuri, balki g'oya va ma'naviy mazmunni yetkazuvchi asosiy vosita ekanligi ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so'zlar: mahobatli rangtasvir, rang, ritm, kompozitsiya, badiiy ifoda, tasviriy san'at.

KIRISH. Tasviriy san'at inson tafakkuri va ma'naviy dunyosining yorqin ifodasi sifatida jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq holda rivojlanib kelgan. Ayniqsa, mahobatli rangtasvir san'ati o'zining keng qamrovliligi, falsafiy mazmuni va ijtimoiy ahamiyati bilan boshqa yo'nalishlardan ajralib turadi. Ushbu san'at turi nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki tomoshabinni chuqur mushohadaga chorlaydi, tarixiy xotira va milliy qadriyatlarni vizual shaklda ifodalaydi.

Mahobatli rangtasvirda rang va ritm asosiy badiiy vositalardan biri hisoblanadi. Rang orqali rassom hissiyot, kayfiyat va g'oyani yetkazsa, ritm yordamida kompozitsiya ichidagi harakat, muvozanat va uyg'unlikni ta'minlaydi. Rang va ritmning o'zaro uyg'unligi asarning ta'sirchanligini oshirib, uni tomoshabin ongida uzoq saqlanishiga xizmat qiladi.

Bugungi kunda zamonaviy mahobatli rangtasvir san'atida rang tanlovi va ritmik tuzilishga bo'lgan e'tibor yanada kuchaymoqda. Bu jarayon rassomdan nafaqat texnik mahorat, balki chuqur estetik tafakkur va falsafiy qarashlarni ham talab etadi. Shu sababli rang va ritm masalasini ilmiy jihatdan o'rganish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi mahobatli rangtasvir san'atida rang va ritmning badiiy ifodadagi o'rnini tahlil qilish, ularning o'zaro bog'liqligini ochib berish hamda zamonaviy san'atdagi ahamiyatini yoritishdan iborat.

ASOSIY QISM. Mahobatli rangtasvir san'atida rang eng muhim ifoda vositalaridan biri bo'lib, u orqali rassom o'z g'oyasini bevosita va bilvosita shaklda yetkazadi. Rang nafaqat predmetning tashqi ko'rinishini ifodalaydi, balki uning ichki mazmunini ochishga xizmat qiladi.

Issiq va sovuq ranglar o'rtasidagi muvozanat, ranglarning kontrasti yoki uyg'unligi asarning umumiy kayfiyatini belgilaydi.

Ranglarning psixologik ta'siri mahobatli rangtasvirda alohida ahamiyatga ega. Keng maydonlarni egallagan ranglar tomoshabinga kuchli emotsional ta'sir ko'rsatadi. Masalan, sokin ranglar tinchlik va barqarorlik hissini uyg'otsa, yorqin va keskin ranglar dinamika va harakatni ifodalaydi. Shu jihatdan rang tanlovi rassomning g'oyaviy pozitsiyasi bilan chambarchas bog'liqdir.

Ritm esa mahobatli rangtasvir kompozitsiyasining ichki harakatini belgilovchi muhim omildir. Ritm shakllar, ranglar va chiziqlar takrorlanishi orqali yuzaga keladi. U asar ichida muayyan tartib va uyg'unlikni yaratib, tomoshabinning nigohini boshqaradi. Ritm mavjud bo'lmagan asar tartibsiz va chalkash taassurot uyg'otishi mumkin.

Mahobatli rangtasvirda ritm ko'pincha me'moriy makon bilan uyg'un holda shakllanadi.

Devor yuzasi, uning o'lchami va joylashuvi rassomdan ritmik tuzilishni aniq hisobga olishni talab etadi. Rang va ritm uyg'unligi natijasida asar makon bilan bir butunlik hosil qiladi va o'zining monumental xarakterini namoyon etadi.

Rang va ritmning o'zaro aloqasi asarning g'oyaviy mazmunini kuchaytiradi. Rang orqali berilgan emotsiya ritm yordamida tartibga solinadi va tomoshabinga aniq yo'naltirilgan badiiy axborot yetkaziladi. Shu sababli mahobatli rangtasvirda rang va ritmni alohida emas, balki yagona tizim sifatida ko'rib chiqish muhim hisoblanadi.

Zamonaviy mahobatli rangtasvirda rang va ritm orqali milliy ruh, tarixiy xotira va zamon ruhini ifodalash tendensiyasi kuchayib bormoqda. Bu esa ushbu vositalarning nafaqat estetik, balki ijtimoiy va ma'naviy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

XULOSA. Ushbu tadqiqot natijalari mahobatli rangtasvir san'atida rang va ritmning tutgan o'rni nihoyatda muhim ekanligini yaqqol namoyon etdi. Rang va ritm nafaqat asarning tashqi bezagi sifatida, balki uning ichki mazmuni va g'oyaviy yo'nalishini belgilovchi asosiy badiiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Mahobatli rangtasvir keng makon bilan uzviy bog'langanligi sababli unda rang va ritmning ta'sir doirasi yanada kuchliroq seziladi.

Rang orqali rassom tomoshabin ongiga muayyan hissiy holatni yetkazadi, unda hayajon, sokinlik, quvonch yoki mushohada uyg'otadi. Ranglarning to'g'ri tanlanishi va uyg'unligi asarning umumiy kayfiyatini belgilab, uning mazmunini chuqurligini oshiradi. Shu bilan birga rang mahobatli asarda vaqt va makon tushunchalarini ifodalashga xizmat qilib, tarixiy va ma'naviy mazmunni vizual shaklda yetkazadi.

Ritm esa asar ichidagi ichki harakatni ta'minlab, ranglarning ta'sirini tartibga soladi.

Ritmik uyg'unlik bo'lmagan kompozitsiya tomoshabinda tartibsizlik hissini uyg'otishi mumkin. Shu bois ritm mahobatli rangtasvirda kompozitsion barqarorlikni yaratib, shakllar va ranglar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlaydi. Ritm tomoshabinning nigohini asar bo'ylab ongli ravishda yo'naltiradi va badiiy idrok jarayonini faollashtiradi.

Tadqiqot davomida rang va ritmning o'zaro uyg'unligi mahobatli rangtasvirning ta'sirchanligini sezilarli darajada oshirishi aniqlandi. Rangning emotsional kuchi ritm yordamida muayyan tartibga solinib, asarning g'oyaviy mazmunini yanada aniqroq ochib beradi. Ushbu uyg'unlik natijasida asar nafaqat ko'rkam vizual obrazga ega bo'ladi, balki tomoshabin ongida uzoq saqlanadigan estetik va ma'naviy taassurot qoldiradi.

Zamonaviy mahobatli rangtasvir san'atida rang va ritm orqali milliy qadriyatlar, tarixiy xotira va zamon ruhini ifodalash tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu esa mazkur badiiy vositalarning faqat estetik emas, balki ijtimoiy va tarbiyaviy ahamiyatga ham ega ekanligini ko'rsatadi. Rassom rang va ritm orqali jamiyat bilan muloqotga kirishib, muhim g'oyalarni vizual til yordamida yetkazadi.

Xulosa qilib aytganda, mahobatli rangtasvir san'atida rang va ritmni chuqur anglash va ongli ravishda qo'llash yuqori badiiy natijalarga erishishning muhim sharti hisoblanadi. Ushbu tadqiqot natijalari kelajakda mahobatli rangtasvir bo'yicha olib boriladigan ilmiy izlanishlar va amaliy ijodiy ishlarda nazariy asos sifatida xizmat qilishi mumkin. Rang va ritmning uyg'unligi san'at asarining badiiy qiymatini belgilovchi asosiy mezonlardan biri sifatida doimo e'tiborda bo'lishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ahmedov S Tasviriy san'at asoslari Toshkent O'qituvchi 2018
2. Saidov A San'at falsafasi Toshkent Fan 2019
3. Qosimov B Rangtasvir kompozitsiyasi Toshkent Akademnashr 2021
4. Karimov D Mahobatli san'at nazariyasi Toshkent San'at 2020
5. G'ulomov R Tasviriy san'atda rang va ritm Toshkent Ilm ziyo 2022
6. Yo'ldoshev U Zamonaviy rangtasvir muammolari Toshkent Tafakkur 2021